Sesję „Collections and Books [A]cross Borders” zakończyły obrady okrągłego stołu, w których udział wzięli: Claudia Fabian i Dorothea Sommer z Bawarskiej Biblioteki Państwowej, David Farneth z Getty Research Institute w USA, Kristian Jensen z British Library, Cellia Joe-Olsen ze stowarzyszenia Te Rōpū Whakahau i Helen Vincent ze Szkockiej Biblioteki Narodowej. W dyskusji podkreślano wartość nowych możliwości udostępniania zbiorów. Wielkie biblioteki, które radzą sobie z przechowywaniem dużych zbiorów, często borykają się z problemem ich udostępniania. Częściowym rozwiązaniem staje się digitalizacja zbiorów, choć jej proces bywa bardzo długi. Rozmawiano o tym, że transport niektórych zbiorów do krajów, z których oryginalnie pochodzą, jest czasem niemożliwy lub trudny do zorganizowania. Również w takich przypadkach najlepszym rozwiązaniem może okazać się digitalizacja. Podsumowując sesję, warto zauważyć, że referatów było zaledwie dziewięć, dzięki czemu znalazł się czas na wprowadzenia, opinie i *résumé* moderatorów, pytania i dyskusje po odczytach, uaktualnienie spraw ochrony dziedzictwa kulturowego, w którą IFLA angażuje się we współpracy z UNESCO, a także na rozmowy podczas przerw kawowych w kularach, pamiątkowe zdjęcie i lunch.

Anna Cisło

„EKSLIBRIS: ZNAK WŁASNOŚCIOWY — DZIEŁO SZTUKI. TRADYCJA,
WSPÓŁCZESNOŚĆ, PERSPEKTYWY”. MIĘDZYNARODOWA
KONFERENCJA NAUKOWA, KRAKÓW, UNIWERSYTET PEDAGOGICZNY
IM. KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ, 15 LISTOPADA 2017

DOI: 10.19195/0080-3626.61.27

Dnia 15 listopada 2017 roku w Krakowie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Ekslibris: znak własnościowy — dzieło sztuki. Tradycja, współczesność, perspektywy”. Organizatorem wydarzenia był Instytut Nauk o Informacji oraz Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Wydarzenie to znakomicie wpisało się w przypadający na 2017 rok jubileusz 500-lecia ekslibrisu polskiego. Zamiarem organizatorów było bowiem, by ta „rocznica stała się punktem wyjścia do podsumowania historii, omówienia współczesności i wskazania perspektyw funkcjonowania znaku własnościowego, który, przechodząc przez liczne ewolucje (m.in. technik, stylów), zatracił niemalże zupełnie swą pierwotną funkcję”¹.

Komitety naukowy tworzyli: dr hab. Krzysztof Marek Bąk (Uniwersytet Śląski w Katowicach), dr Łukasz Cywicki (Uniwersytet Rzeszowski), dr Marcin Cziomer (Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego), dr Agnieszka Fluda-Krokos (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), dr hab. Grzegorz Nieć

¹ *Zaproszenie. Ekslibris: znak własnościowy — dzieło sztuki. Tradycja, współczesność, perspektywy*, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Nauk o Informacji [serwis internetowy], <http://exlibris.up.krakow.pl/index.php/zaproszenie/> [dostęp: 22.11.2017].

(Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) i dr Arkadiusz Wagner (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu).

Patronat honorowy objął JM Rektor Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, prof. dr hab. Kazimierz Karolczak, a także Marszałek Województwa Małopolskiego, Jacek Krupa. Patronami konferencji byli również: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Biblioteka Narodowa w Warszawie, Instytut Książki i Małopolski Instytut Kultury, ponadto medialnie — Radio Kraków, TVP3 Kraków oraz czasopismo „Konspekt”. Organizatorzy otrzymali również dofinansowanie ze środków Prorektora ds. Nauki, Dziekana Wydziału Filologicznego oraz Instytutu Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Na wstępie gości przywitali: dyrektor Instytutu Nauk o Informacji, dr hab. prof. UP Michał Rogoż, oraz dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, dr Stanisław Skórka. Konferencja została podzielona na cztery sekcje: „Ekslibris na świecie” (I), „Teoria i odkrycia” (II), „Twórczość” (III), „Kolekcjonowanie” (IV).

Sekcję otwierającą poprowadził prof. dr hab. Paweł Sysa (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). Pierwszy referat, *Historia sztuki ekslibrisu w Turcji*, wygłosiła w języku angielskim Arıkan Nurgül (American Society of Bookplate Collectors & Designers; Istanbul Exlibris Society; Deutsche Exlibris-Gesellschaft). Prelegentka omówiła XX-wieczne początki historii ekslibrisów w Turcji. Przedstawiła instytucje posiadające w swoich zbiorach liczne egzemplarze księgoznaków, m.in. Muzeum Ekslibrisu w Stambule oraz tamtejszą bibliotekę Uniwersytetu Boğaziçi. Zwróciła uwagę na kwestię pieczęci osmańskich, które przejmując funkcję oznaczeń własnościowych, winny być traktowane jako ekslibrisy. Przedstawione zostały również dwa tureckie towarzystwa ekslibrisowe: Towarzystwo Miłośników Ekslibrisu w Stambule (do 2008 roku pod nazwą: Towarzystwo Miłośników Ekslibrisu w Ankarze), działające od 1997 roku, a także Akademia Ekslibrisu w Stambule, założona w 1998 roku.

Kolejne wystąpienie, *Motywy ekslibrisu ukraińskiego XX wieku*, przedstawiła doc. Larysa Kupczynska (Lwowska Narodowa Naukowa Biblioteka Ukrainy im. W. Stefanyka). Referat prezentował możliwości ekspresji artystycznej i ideologicznej, jakie twórcy ukraińscy XX wieku odnajdywali w tworzeniu ekslibrisów. Wśród najczęściej pojawiających się motywów wymienione zostały: motyw książki i jej historii na Ukrainie, motyw miasta, motyw wojownika-obrońcy, sylwetki pisarzy i uczonych ukraińskich (np. I. Franki, T. Szewczenki, Łesi Ukrainki). Popularne były również przedstawienia symboli radzieckich, jak sierp, młot i gwiazda.

Następną prezentację, *Ekslibrisy związane z Węgry w Bibliotece im. M.I. Rudomino i ich kontekst międzynarodowy*, przygotowała (w języku angielskim) dr Kornélia Tóth Vas (National Széchényi Library, Budapest). Zanalizowała ona zbiór ekslibrisów węgierskich z Działu Zbiorów Rzadkich Biblioteki im. Rudomino w Moskwie. Wyszczególnione zostały konkretne grupy księgoznaków: wykonane przez węgierskich artystów (np. A. Fery, I. Drogosz), zamawiane przez Węgrów (np. I. Réthy, M. i N. Lippóczy) i wykonywane m.in. przez polskich artystów, np. J. Szuszkiewicza, B. Tomeckiego, a także twórców z innych krajów — Niemiec, Rosji, Austrii, skomponowane w języku węgierskim, bądź też tematycznie odnoszące się do Węgier.

Na temat problematyki fińskich znaków własnościowych książki wypowiedział się Olly Ylönen (Fédération Internationale des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris; Uniwersytet Tampere) w wystąpieniu pt. *100 lat fińskiej literatury o ekslibrisie*. Po zaprezentowaniu zarysu historii księgoznaku w Finlandii (zwłaszcza „złotej ery” w latach 1880–1890) referent omówił najważniejsze fińskie dzieła ekslibrisologiczne, m.in.: szwedzką książkę z 1916 roku autorstwa Arne Jörgensena (która stała się wzorem dla późniejszych w tym temacie), *Exlibris Suomi Finland* Helmiriitty Honkanen z 1987 roku (która w tej chwili, zdaniem prezentującego, jest najlepszą na fińskim rynku) oraz *Ex Libris* Mirjam Kinos z 1989 roku (opisującą historię ekslibrisu europejskiego z przykładami, w tym także polskimi). Przedstawiono również ukazujące się cyklicznie co pięć lat pismo „Exlibris”, publikujące artykuły zarówno na temat ekslibrisów, jak i superekslibrisów, a także fińskie katalogi wystaw księgoznaków (np. *Suomen exlibristen luettelo*, 1982; Päivinen Mauri, Tolvanen Sami, *Merkkini exlibris — 120 kirjanomistajamerkkiä*, 2004). Ciekawostką było uwzględnienie literatury beletrystycznej, która posiada wątki ekslibrisologiczne. Wystąpienie przygotowano w języku angielskim.

Po przerwie odbyła się sekcja II, której przewodniczył dr Stanisław Skórka. Pierwszy zabrał głos dr hab. Krzysztof Marek Bąk z referatem pt. *Ekslibris — miraż semantyczny*. Zauważył on zmiany zachodzące we współczesnym odbiorze sztuki ekslibrisu. Jego zdaniem nastąpiło przejście od umiejscowienia podmiotu zainteresowania, dotychczas skupionego na właścicielach księgoznaków, do coraz częstszego odnoszenia się do artystów wykonujących ekslibrisy. To oni bowiem budują wartość artystyczną dzieła, przenosząc na jego grunt swój unikatowy styl. Właściciel znaku w tym układzie schodzi na dalszy plan rozważań, zamknięty wyłącznie w inskrypcji („Exlibris + nazwisko posiadacza”). Wymienione zostały niecodzienne typy ekslibrisów, np. „ex libris falsus” (tzw. pozorny, gdzie podmiot, dla którego ekslibris jest wykonywany, jest obiektem wymyślonym), „ex libris ut libellum” (wykonany w formie osobnej książeczki) oraz „ex e-libris” (w formacie elektronicznym). Następnie poruszona została kwestia „ekslibrisu postmodernistycznego”. Według prelegenta, jeśli chceć utrzymać podejście tradycyjne, skupiające się na podmiocie, dla którego wykonywany jest księgoznak, należy zastosować termin „Eigenblatt” (grafika dedykowana), a nie „ekslibris”. Pozostaje on jednak niezmiennie narzędziem dialogu oraz opisu rzeczywistości, zachowuje swój wyjątkowy, intymny charakter, zarówno pod względem inspiracji, podmiotów, przeznaczenia, jak i formatu. Na zakończenie postawione zostało pytanie otwarte o próbę redefinicji ekslibrisu w XXI wieku.

Nawiązując do wcześniejszych rozważań, dr Mariusz Dański (Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Pułaskiego w Radomiu) wygłosił referat pt. *Ekslibris w czasach ponowoczesności*. Skupił się on przede wszystkim na zagadnieniu rozwoju technologii cyfrowych, obejmujących swym wpływem również sztukę książki i ekslibrisu. Podkreślił możliwości i zagrożenia technologiczne/techniczne, wpływające zarówno na tworzenie, jak i odbiór księgoznaków, a także problem odejścia od tradycji indywidualnej relacji twórca/artysta–właściciel w kierunku popularnych wyspecjalizowanych firm tworzących masowy, niespersonalizowany produkt na zamówienie.

Następnie dr Jacek Ladorucki (Uniwersytet Łódzki) zaprezentował referat *Ekslibrisy i literatura ekslibrisologiczna w dorobku naukowym i kolekcjonerstwie Janusza Dunina (1931–2007)*, w którym omówiona została kolekcja ekslibrisów zebranych przez

J. Dunina, zawierająca egzemplarze związane głównie z działalnością i dziejami łódzkich bibliotek i instytucji kultury. Obok nich zostały pokazane również księgoznaki wykonane dla profesora, a także omówiono publikacje zarówno pochodzące z jego księgozbioru, jak i jego autorstwa, nawiązujące treściowo do badań nad znakami własnościowymi książki, oraz katalogi aukcyjne ekslibrisów.

O *Roli drukarzy w procesie kształtowania się tradycji europejskiego ekslibrisu XV–XVI wieku* mówił dr Arkadiusz Wagner. Główna teza jego wystąpienia koncentrowała się wokół początków ekslibrisu nierozzerwalnie związanego ze sztuką drukarską. Prelegent zaznaczył, że choć zagadnienie to poruszane jest w niewielkim stopniu przez badaczy, to nie ulega wątpliwości, że zużyte klocki drzeworytnicze w warsztatach drukarskich XV–XVI-wiecznych były w pierwszej kolejności narzędziami wykorzystywanymi do nadawania książkom ich oznakowań własnościowych. Był to materiał tani, pochodzący z „podręcznego zasobu typograficznego” drukarza. Wskazane zostało podobieństwo nagłówków, ramek, stron tytułowych zamieszczanych w książkach i księgoznakach. Ekslibrisy były zatem w początkowej fazie powstawania uzależnione od technik drukarskich, czego przykładem były prezentowane kompozycje drzeworytniczo-typograficzne Hieronima Wietora.

Mgr Michał Muraszko (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) w wystąpieniu pt. *Zaginiona księga cechu kowalskiego z Łasku ze znakami własnościowymi Grzegorza Zdziewojskiego* przedstawił zarówno sylwetkę ofiarodawcy księgi, ks. G. Zdziewojskiego, jak i jej wartość artystyczną, bibliofilską. Zwrócił również uwagę na dualizm funkcjonalny zawartych w woluminie grafik — ten sam obraz został bowiem wykorzystany na stronie tytułowej jako ekslibris, a na oprawie jako superekslibris.

Ostatni referat tej sesji — *Opera Poggia Braccioliniego z księgozbioru Krzysztofa Szydłowieckiego odnaleziona w zbiorach dawnej Biblioteki Katedralnej w Gnieźnie*, wygłoszony przez mgra Jakuba Łukaszewskiego (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu) dotyczył rękopisu z 1513 roku, odnalezionego przy okazji prac inwentaryzacyjnych². Omawiał on stan zachowania księgi i przypuszczalne losy egzemplarza. Wskazał również na nieznany dotychczas ekslibris Szydłowieckiego zawarty w *Operze*. Postawione zostało pytanie, czy znaki zachowane w księgach grodzkich mają jeszcze charakter księgoznaku, czy są raczej oznaczeniami nadanymi przez urzędnika.

W dyskusji, która nastąpiła po tej sesji, zgodnie podkreślono konieczność zrewidowania definicji ekslibrisu z uwagi na postępujący proces jego ewolucji. Przywołane zostały także argumenty za zachowaniem dziedzictwa książki drukowanej, by nie podążać wyłącznie za rozwojem technologii, ale także kultywować tradycję.

Po przerwie obiadowej rozpoczęła się trzecia część obrad. Poprowadził ją dr hab. Krzysztof Marek Bąk. Pierwszy zabrał głos dr Łukasz Cywicky z wystąpieniem pt. *Czar-nonabiałym — ekslibris*. Na podstawie własnych prac artysta opowiedział o zmaganiach twórcy z trudną sztuką ekslibrisu. Zaprezentował przy tym szereg autorskich księgoznaków skomponowanych przy użyciu schematu linii papilarnych.

² Dzieła omawiane przez mgra M. Muraszko i mgra J. Łukaszewskiego zostały odnalezione przy okazji realizacji grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki: „Inwentaryzacja zasobu Biblioteki Katedralnej w Gnieźnie” przyznanego Wydziałowi Historycznemu UAM w Poznaniu, kierowanego przez dra Piotra Pokorę (nr 11H 12 0179 81).

Podobną tematykę poruszył kolejny referat pt. *Artysta i ekslibris. Samorealizacja lub romans*, również przedstawiony przez praktyka, dra Piotra Cziomera. Wystąpienie było próbą odpowiedzi na pytanie o rodzaje motywacji kierujących artystami, którzy podejmują się tworzenia ekslibrisów. Podkreślone zostało stopniowe odchodzenie (od lat 60.) profesjonalnych artystów-grafików od wykonywania księgoznaków. Umiejscowiono także ekslibris na pograniczu sztuki użytkowej i grafiki artystycznej.

Kolejne wystąpienie, *Ekslibris w Warszawie na początku XX wieku. Konkursy, realizacje, kolekcjonerzy*, wygłosił mgr Piotr Czyż (Muzeum Narodowe w Warszawie). Omówiono m.in. najważniejsze konkursy na ekslibrisy w Warszawie na początku XX wieku: dla hr. Tomasza Potockiego w 1914 roku oraz dla Biblioteki Uniwersyteckiej w roku 1916.

Następnie dr Małgorzata Lebda (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), w prezentacji pt. *Ekslibris cyfrowy*, zastanawiała się nad elementami estetycznymi i tradycją ekslibrisu z perspektywy dzieł wykonanych w technice cyfrowej. Wyraziła jednak przekonanie, iż księgoznaki nie poddają się modom, dzięki czemu nadal zachowują swą unikalną i niezmienną formę.

O *Wybranych przykładach ekslibrisów na kartach książek w zbiorach Biblioteki Politechniki Krakowskiej* mówiły mgr Agnieszka Górską i mgr Anna Kraus (Biblioteka Politechniki Krakowskiej). Autorki referatu omawiały odnalezione w opracowywanym zbiorze³ znaki, z podziałem na właścicieli, artystów, motywy i techniki wykonania. Zaznaczyły również występowanie egzemplarzy ekslibrisów dotychczas niezbadanych.

Mgr Małgorzata Biłozór-Salwa (Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego) zaprezentowała zagadnienie pt. *Karta wizytowa, znak własnościowy, ekslibris. Różnorodne funkcje rycin heraldycznych Jana Ziarnki*. Głównym tematem wystąpienia było omówienie trzech znanych rycin heraldycznych Ziarnki, a także wskazanie na odnaną matrycę z 1610 roku z herbem Jakuba Sobieskiego, która prawdopodobnie przedstawia nieznaną dotychczas, nieukończony czwarty ekslibris Ziarnki.

Ekslibris w twórczości grafika i plakacisty Eugeniusza Geta Stankiewicza zaprezentowała dr Dorota Miłkowska (Akademia Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu). Nakreśliła sylwetkę Geta Stankiewicza jako artysty nieprzeciętnego. Zwróciła uwagę na fakt, iż mocno wyłamujący się schematom Get w ekslibrisie oddawał hołd klasyczności jego formy.

Sesję tę zakończył referat pt. *Drobizgi wydawnicze Antoniego Brosza* dr Agnieszki Fludy-Krokos. Przedstawiona została postać Brosza — kolekcjonera i bibliofila. Omówiono jego kolekcję ekslibrisów, zawierającą ok. 20 tysięcy egzemplarzy, z czego 16 tysięcy zostało przekazanych do Biblioteki Jagiellońskiej. Zaznaczona została jego działalność wydawnicza — publikował teki księgoznaków, kolaże, katalogi. Sam także był ich twórcą (montaże ekslibrisowe ze znaczków pocztowych).

Po krótkiej przerwie otwarto ostatnią, czwartą sesję konferencji. Gospodarzem tej części była dr A. Fluda-Krokos. Pierwsze wystąpienie, pt. *Kolekcje ekslibrisów w zasobach Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu i ich popularyzacja*, na-

³ Badania na podstawie przeprowadzanego opracowania i digitalizacji księgozbioru technicznego Biblioteki Politechniki Krakowskiej w ramach projektu „Europejskie dziedzictwo techniczne — upowszechnianie historycznych i współczesnych publikacji z zakresu nauk technicznych w innowacyjnym środowisku informatycznym” w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.

leżało do dr Bogumiły Celer (Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu). Omówiona została głównie działalność popularyzatorska Książnicy w zakresie gromadzonych przez nią ekslibrisów. Pokażny ich zbiór opisany został m.in. jako dotyczący Kalisza i okolic, autorstwa lokalnych twórców. Przedstawiona została również odwzorowana w Książnicy pracownia artystyczna Władysława Kościelniaka.

Z kolei dr Piotr Pokora (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) wygłosił referat pt. *Kolekcja ekslibrisów ks. Leona Formanowicza w zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie*. Po przybliżeniu osoby ks. Formanowicza, badacza ekslibrisów i ich kolekcjonera, dr Pokora przeszedł do omówienia przekazanych przez księdza po wojnie oryginalnych pudeł zawierających ok. 800 egzemplarzy księgoznaków, w tym 200 dubletów, wykonanych jednak w różnych technikach i na różnych materiałach. Określono tym samym sposób gromadzenia ekslibrisów przez kanonika jako „zbieractwo kompleksowe”.

Następnie mgr Marcin Romeyko-Hurko (Muzeum Narodowe w Warszawie) zaprezentował temat: *Grafika, sztuka książki i druku jako motyw w ekslibrisie przełomu XIX/XX wieku w Kolekcji Gabinetu Rycin i Rysunków Muzeum Narodowego w Warszawie*. Spośród ok. 6,5 tysiąca księgoznaków wyszczególniono te, które przedstawiały motywy książkowe. Wymienione zostały m.in. ekslibrisy stylizowane na karty rękopiśmienne oraz zawierające wizerunki pracowników książki — drukarzy, intrologatorów, uczonych.

Ekslibrisy numizmatyków w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie opisała mgr Katarzyna Podniewska (Muzeum Narodowe w Krakowie). Zwróciła ona uwagę na trzy główne grupy księgoznaków należących do numizmatyków — pieczętki o ozdobnym charakterze, herbowe bibliotek ordynackich oraz w formie godeł i herbów poszczególnych kolekcjonerów i badaczy.

Na zakończenie głos zabrał prof. dr hab. Paweł Sysa (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) z wystąpieniem pt. *Emisja znaczków pocztowych Poczty Polskiej: 500-lecie polskiego ekslibrisu*. Komunikat zawierał informacje dotyczące podjętych starań w związku z upamiętnieniem najstarszych XVI-wiecznych polskich ekslibrisów M. Drzewieckiego na znaczkach okolicznościowych Poczty Polskiej. Wprowadzenie ich do obiegu planowane jest na grudzień 2017 roku. Towarzyszyć im mają: ozdobna koperta (pierwszego dnia emisji), stempel oraz folder informacyjny na temat historii księgoznaku w Polsce.

Następnie rozgorzała ożywiona dyskusja dotycząca kwestii odpowiedniego przygotowania projektu znaczka oraz materiałów mu towarzyszących zgodnych z tematyką rocznicy 500-lecia księgoznaku. Zwrócona została także uwaga na prezentowane logo jubileuszu w formie zarysu orła z książką. Poruszono trudne zagadnienie kradzieży ekslibrisów, ich wrywania bądź wycinania z książek. Dziś można je jednak usprawiedliwiać faktem, iż są często jedynymi zachowanymi po wojnie egzemplarzami danych księgoznaków.

Uczestnicy mieli również możliwość zapoznania się z 8 referatami w różnych językach wyłożonymi do wglądu w trakcie konferencji. Przygotowały je następujące osoby: prof. Maryan Besaha (Lviv National Academy of Arts) — *Twórczość Iwana Ostafijczuka: grafika małych form, cechy charakterystyczne ekslibrisów i kartek okolicznościowych*; prof. Galina Kowalczuk (Ukraińska Biblioteka Narodowa im. W.I. Wiernadskiego) — *Nowy katalog ekslibrisów*; dr Tsveta Petrova (Sofia University „St. Kliment Ohridski”, Bułgaria) — *Ekslibris komputerowy w Bułgarii*; Anna Velikodynaya (Biblioteka Nauko-

wa Odesskiego Narodowego Uniwersytetu im. I.I. Mechnikova, Ukraina) — *Rola znaków własności w badaniu rozproszonych zbiorów ze zbiorów Biblioteki Naukowej Odesskiego Narodowego Uniwersytetu im. I.I. Mechnikova*; mgr Mirosław Zbigniew Wojalski (Widzewska Galeria Ekslibrisu) — *27 lat działalności Widzewskiej Galerii Ekslibrisu w Łodzi*; prof. Roman Yatsiv (Lviv National Academy of Arts) — *Ukraiński ekslibris lat 1920–1930: symbioza lwowskiego art déco*; Dmitrijs Zinovjevs, Kristīne Zaļuma (Biblioteka Narodowa Łotwy) — *Kolekcja ekslibrisów w zbiorach Łotewskiej Biblioteki Narodowej*; Irina Żuravlova, Maryna Bobrova (Centralna Biblioteka Naukowa Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W.N. Karazina) — *O czym powiedział ekslibris: zbiór książek z Centralnej Biblioteki Naukowej Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W.N. Karazina*.

Konferencji towarzyszyła także wystawa ekslibrisów grafików krakowskich z kolekcji Kaspra Świerzowskiego.

Następnego dnia zainteresowani mieli możliwość uczestniczenia w pokazie cymeliów Biblioteki Jagiellońskiej — najstarszych ekslibrisów, rękopisów, starych druków i muzykaliów, przygotowanym przez dra Jacka Partykę.

Całość wydarzeń była okazją do spotkania międzynarodowego grona badaczy różnych specjalności, nie tylko bibliologów i historyków, ale także artystów i kolekcjonerów, których połączyła pasja badania ekslibrisu.

Dorota Kolenda